

Sygn. akt **II AKa 19/18**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Wiśniewski
Sędziowie:	SA Stanisław Kucharczyk (spr.) SA Piotr Brodniak
Protokolant:	st. sekr. sądowy Karolina Pajewska

przy udziale prokuratora Prokuratury Rejonowej Szczecin – Niebuszewo del. do Prokuratury Okręgowej w Szczecinie Edyty Sielewończuk

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2018 r. sprawy

J. Z. (1)

o odszkodowanie za bezprawne pozbawienie wolności

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 11 września 2017 r., sygn. akt III Ko 401/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, iż na podstawie art. 552 § 1 k.p.k., zasądza od Skarbu Państwa na rzecz J. Z. (1) kwotę 18 000 (osiemnaście tysięcy) złotych tytułem zadośćuczynienia za wykonanie kary pozbawienia wolności, której nie powinien ponieść, w sprawie II K 372/05 Sądu Rejonowego w Gryfinie, z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku;

II. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz r. pr. K. S. kwotę 177,12 (sto siedemdziesiąt siedem 12/100) złotych z VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

IV. koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa.

SSA Piotr Brodniak SSA Andrzej Wiśniewski SSA Stanisław Kucharczyk

Sygn. akt II AKa 19/18

UZASADNIENIE

J. Z. (1) domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa kwoty 86 000 zł tytułem odszkodowania za bezprawne pozbawienia wolności przez okres 86 dni w sprawie II K 372/05 Sądu Rejonowego w Gryficach.

Prokurator wnosił o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 11 września 2017 roku w sprawie sygn. akt III Ko 401/17 oddalił wniosek.

Orzeczenie zaskarżyła pełnomocnik wnioskodawcy. Na podstawie art. 427 § 2 KPK oraz art 438 pkt. 1, 2 i 3 KPK, powyższemu wyrokowi zarzuciła:

1) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 552 § 1 k.p.k. sprzed nowelizacji kodeksu postępowania karnego poprzez jego niezastosowanie, mimo że postępowanie, którego wniosek o zadośćuczynienie z tytułu bezprawnego pozbawienia wolności dotyczy, toczyło się pod rządami poprzednich przepisów i w związku z tym przepis ten winien stanowić podstawę do orzekania w niniejszej sprawie,

2) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 37 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie mimo, że ze względu na okoliczności przedmiotowej sprawy winna być ona przekazana z inicjatywy właściwego Sądu do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, ponieważ wymagało tego dobro wymiaru sprawiedliwości,

3) art. 7 Konstytucji w zw. z art. 552 § 1 k.p.k. poprzez niezastosowanie i niewłaściwą interpretację, co skutkowało błędnym uznaniem, że wnioskodawca nie był bezprawnie pozbawiony wolności i nie należy się odszkodowanie ani zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności, mimo, iż Sąd orzekający w sprawie wnioskodawcy nie działał na podstawie i w granicach prawa,

4) art. 8 ust. 1 i 2 Konstytucji poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało błędnym uznaniem, że wnioskodawca nie był bezprawnie pozbawiony wolności i nie należy mu się odszkodowanie ani zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności,

5) art. 41 ust. 1 i 5 Konstytucji poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało, iż na rzecz wnioskodawcy nie zostało zasądzone odszkodowanie mimo, iż był on bezprawnie pozbawiony wolności wbrew przepisom prawa,

6) art. 45 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 552 § 1 k.p.k. poprzez niezastosowanie i niewłaściwą interpretację, co skutkowało błędnym uznaniem, że wnioskodawca nie był bezprawnie pozbawiony wolności i nie należy mu się odszkodowanie ani zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności, mimo, iż Sąd orzekający w sprawie wnioskodawcy był niewłaściwy,

7) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 424 § 1 k.p.k. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów polegające na błędnym przyjęciu przez Sąd, że wnioskodawcy nie przysługuje odszkodowanie za poniesioną szkodę, ani zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, i oddalenie wniosku, podczas gdy z całokształtu materiału dowodowego wynika, iż roszczenie wnioskodawcy jest w pełni uzasadnione i winna być na jego rzecz zasądzona żądana przez niego kwota z tytułu bezprawnego pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 427 § 1 KPK oraz art. 437 § 2 KPK wniosła o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty 86.000 zł tytułem zadośćuczynienia za bezprawne pozbawienie wolności zgodnie z wnioskiem J. Z. (1), ewentualnie

2) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania,

3) zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, według norm przypisanych, oświadczając, że nie zostały one opłacone ani w całości ani też w części.

Wnioskodawca w piśmie z dnia 24.02.2018r. stanowiącym uzupełnienie apelacji pełnomocnika twierdził, iż doszło do naruszenia art. 41 ust. 5 Konstytucji z którego wynika, iż każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania, dlatego jego żądanie jest zasadne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy zasługiwała częściowo na uwzględnienie.

Ma rację skarżący, kiedy twierdzi, iż Sąd pierwszej instancji interpretując treść art. 552§1 kpk doszedł do błędnego wniosku, iż w sytuacji procesowej, w jakiej znalazł się wnioskodawca, nie przysługuje mu zadośćuczynienie. Częściowo zasadne okazały się również twierdzenia skarżącej, iż całokształt materiału dowodowego uzasadnia roszczenie wnioskodawcy, ale do kwoty 18 000 zł. Natomiast pozostałe zarzuty i twierdzenia autorki apelacji nie zasługują na uwzględnienie.

Nie sposób bowiem zgodzić się z pełnomocnikiem wnioskodawcy, iż Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia art. 37 kpk stanowiącego, iż Sąd Najwyższy może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Jediną przesłanką przemawiającą za takim postąpieniem miało być, według wnioskodawcy, rozpoznawanie przez ten sam sąd w postępowaniu odwoławczym sprawy o odpowiedzialność karną wnioskodawcy, w której Sąd Najwyższy wydał orzeczenie kasacyjne oraz niniejszej sprawy o zadośćuczynienie. Podkreślić należy, iż przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu może nastąpić wówczas, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego kryterium to odnoszone jest do sytuacji, które mogą wywierać wpływ na swobodę orzekania lub stwarzać przekonanie o braku warunków do rozpoznania sprawy przez sąd miejscowo właściwy w sposób obiektywny (por. postanowienia SN: z 13.02.1982 r., IV KO 9/82, OSNKW 1982/6, poz. 33; z 13.07.1995 r., III KO 34/95, OSNKW 1995/9–10, poz. 68; z 17.05.2006 r., II KO 27/06, LEX nr 186944). Do okoliczności uzasadniających „obawę o bezstronność sądu właściwego” i spełniających kryterium „dobra wymiaru sprawiedliwości” zaliczono w orzecznictwie Sądu Najwyższego przykładowo sprawy, w których: 1) oskarżonym był sędzia sądu właściwego lub sądu wyższego rzędu w tym samym okręgu; 2) oskarżonym był ławnik sądu właściwego lub były ławnik; 3) pokrzywdzonym, a także oskarżycielem posiłkowym albo oskarżycielem prywatnym był sędzia sądu właściwego do rozpoznania sprawy albo sądu wyższego rzędu; 4) rozpoznawana sprawa dotyczyła wniesienia aktu oskarżenia o pomówienie sędziów sądu właściwego; 5) oskarżonymi były osoby najbliższe dla sędziego sądu właściwego; 6) oskarżonym albo pokrzywdzonym był prokurator prokuratury rejonowej lub prokuratury okręgowej z terenu objętego właściwością sądu. Układu procesowego zaistniałego w niniejszej sprawie nie można porównać i zbliżyć do któregośkolwiek przypadku wskazanego wyżej. Nie sposób przyjąć, aby sędziowie III Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Szczecinie czuli skrupowanie przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy z tego powodu, iż SN uchylił orzeczenie zapadłe w innym wydziale, w wydaniu którego brał udział jeden z sędziów pełniących obecnie służbę w wydziale pierwszoinstancyjnym. Gdyby pójść tokiem rozumowania skarżącej, to w każdej sprawie, w której Sąd Najwyższy uchylił orzeczenie Sądu odwoławczego i sprawa ponownie trafiła do tego sądu, tenże musiałby zwracać się do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy do innego sądu. Takie procedowanie nie znajduje oparcia w przepisach kodeksu postępowania karnego, nie ma tak ukształtowanej praktyki, jak i okoliczności tej sprawy nie dostarczają obiektywnych obaw co do braku warunków do rzetelnego rozpoznania sprawy i w konsekwencji nie uzasadniają działań oczekiwanych przez wnioskodawcę i jego pełnomocnika.

Nie sposób podzielić stanowiska skarżącej w zakresie interpretacji art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2016r.o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U.2016.437), bowiem nie jest ona korzystna dla wnioskodawcy. Gdyby przyjąć punkt widzenia autorki apelacji należałoby stosować przepisy „stare”, obowiązujące przed 1 lipca 2015 roku, które niewątpliwie były mniej korzystne dla J. Z. (1). Bowiem lipcowa nowelizacja przepisów zgrupowanych w rozdziale 58 kodeksu postępowania karnego stanowiła, i, jak należy przyjąć, była jedną z fundamentalnych oraz

innowacyjnych, w szerokim znaczeniu tego słowa, zmian wprowadzonych nowelą wrześniową, a więc ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1247 z późn. zm.). W stanie prawnym, na gruncie którego pełnomocnik domaga się rekompensaty, odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługiwało wyłącznie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie. Nowela wrześniowa poszła dużo dalej, przyznając możliwość uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia także za niesłuszne zastosowanie środków karnych i przymusu z działu VI. W ocenie ustawodawcy okoliczność ta przesądzała, że jak najbardziej zasadne będzie kompensowanie tych szkód i krzywd w trybie karnoprosesowym, z odpowiednim tylko stosowaniem przepisów prawa cywilnego, w tym procesowego. Ten kierunek zmian podkreślał m.in. nowy tytuł rozdziału 58 kodeksu postępowania karnego: „Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu”. Nowelizacja zmodyfikowała treść § 1 i 4 art. 552 k.p.k. Przepis § 1 dotyczył, tak jak poprzednio, niesłusznego skazania. Odnosił się bowiem do uniewinnienia po uprzednim prawomocnym skazaniu, które następowało po uchyleniu wyroku skazującego w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania; względnie skazania, ale łagodniej niż w uchylonym wyroku („orzeczono łagodniejszą karę lub środek karny albo środek związany z poddaniem sprawcy próbie”). W takim wypadku roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie obejmować miało szkodę i krzywdę wynikłe z wykonania względem wnioskodawcy w całości lub w części zarówno kary lub środka karnego, których nie powinien był ponieść.

Podkreślić należy, iż art. 552§1 kpk, przedstawia odrębne od cywilistycznych, zawartych w Kodeksie cywilnym w księdze trzeciej dziale II tytule VI zasady odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyspecyfikowane w tym przepisie. Przepisy art. 552 kpk określają prawnomaterialne podstawy roszczeń o odszkodowanie lub zadośćuczynienie. Zatem mając na względzie przywoływany przepis art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania karnego oraz innych ustaw, stwierdzić trzeba, iż do wyboru podstawy prawnej rozstrzygnięcia mają zastosowanie uregulowania tego przepisu (zob. pod. SA w Szczecinie w wyroku z 9 czerwca 2016 r. II AKa 78/16), a nie wyrażane w poglądach judykatury cywilnej. Gdyby sąd miał orzekać zgodnie z twierdzeniami skarżącej opartymi na orzecznictwie cywilnym i stosować uregulowania z okresu wyrządzenia szkody niematerialnej wówczas, biorąc pod uwagę treść obowiązującego wtedy art. 552§1 kpk i poglądy wyrażane wówczas w orzecznictwie, to by wniosku nie uwzględnił, tak jak to czynił dwukrotnie Sąd pierwszej instancji, gdyż przeważało wtedy zapatrywanie, iż w przypadku zarządzenia wykonania kary wcześniej warunkowo zawieszonych odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie art. 552§1 kpk się nie należało (zob. pod. m.in. Lech Paprzycki, w: Komentarz aktualizowany do art. 552 Kodeksu postępowania karnego Stan prawny: 2015.05.07, teza 5 Lex el., który stwierdza, iż; „Skazanemu, wobec którego - w wyniku kasacji - stwierdzono niesłuszność zarządzenia wykonania warunkowo zawieszonych kary pozbawienia wolności, nie przysługuje na podstawie art. 552 § 1 od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien był odbyć”). Tymczasem nowelizacja lipcowa z 2015r. stan prawny zmieniła w sposób bardzo korzystny dla uprawnionych, co wyjaśniono wyżej. Zaś skoro przepisy przejściowe - przywoływany art. 25 ust. 3 ustawy nowelizującej - nakazują wprost stosowanie art. 552§1 kpk, który to przepis, co trzeba podkreślić, ma charakter materialny, to nie ulega wątpliwości, iż rozstrzygnięcie powinno być wydane na stanie prawnym obowiązującym od 1 lipca 2015r. do 15 kwietnia 2016r., gdyż w tym okresie J. Z. (1) złożył wniosek o zadośćuczynienie – 10.09.2015r. Dodać należy, iż zgodnie z brzmieniem art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw "postępowania wymienione w działach XI i XII ustawy zmienianej w art. 1, wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, toczą się do ich zakończenia według przepisów dotychczasowych", tj. obowiązujących przed 15 kwietnia 2016 r. Zatem Sąd Okręgowy i Sąd Apelacyjny był zobowiązany wprost do stosowania regulacji wskazanej w przywołanym przepisie, która, co wykazano wyżej, była niewątpliwie dla wnioskodawcy korzystniejsza od tej wskazywanej przez jego pełnomocnika.

Skarżąca za szeroko i w znacznej części bezpodstawnie powołuje się na przepisy Konstytucji RP - art. 7, 8 czy 45. Przypomnieć wypada, iż art. 7 Konstytucji stanowi o tym, iż organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa; w myśl art. 8 Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej i jej przepisy stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej. Natomiast według jej art. 45 „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.” Z przywołanych regulacji nie sposób wyprowadzić dla wnioskodawcy konkretne uprawnienia dotyczące rekompensaty za szkody wyrządzone przez działanie organów władzy publicznej.

Podkreślić należy, iż prawo do odszkodowania za takie następstwa ma swoje umocowanie konstytucyjne w art. 41 ust. 5 Konstytucji RP. Odszkodowanie w konstytucyjnym znaczeniu rozumiane jest szeroko „jako wszelka forma wynagrodzenia szkody powstałej na skutek bezprawnego pozbawienia wolności”, bezprawność „oznacza zaś w tym przypadku oczywisty brak podstawy prawnej albo instrumentalne stosowanie obowiązujących przepisów z obejściem ich istoty, lecz dla uzyskania celów z tymi przepisami niespójnych (nadużycie prawa)”. Drugim przepisem Konstytucji, do którego należy się odwołać, to art. 77 stanowiący, iż: „1. Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. 2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.” Ale, co trzeba zaznaczyć, przepisy samej konstytucji należy uznać za niewystarczające, bo mają charakter zbyt ogólny do dochodzenia roszczeń. Szczegóły regulacji materialnoprawnych i procesowych dochodzenia roszczeń, dowodzenia faktów uzasadniających roszczenie, przedawnienia roszczeń pieniężnych, trybu postępowania itd. są zawarte w przepisach zawartych w poszczególnych gałęziach prawa. Te zaś, na jakie powołuje się apelująca, zamieszczone zostały w art. 552§1 i nast. kpk.

Zauważyć należy, iż, w świetle wskazanego przepisu, za niesłuszne należy uznać tylko takie skazanie, które nastąpiło w sprawie, w której następnie po wznowieniu postępowania lub rozpatrzeniu kasacji oskarżony został prawomocnie uniewinniony albo orzeczona została kara łagodniejsza niż ta, którą poniósł on na podstawie poprzedniego prawomocnego wyroku. Dodać przy tym trzeba, iż skoro odpowiedzialność Skarbu Państwa oparta jest we wszystkich wskazanych w art. 552 k.p.k. sytuacjach na zasadzie ryzyka, to także przy badaniu niewątpliwiej niesłuszności osadzenia do odbycia kary pozbawienia wolności niezbędna staje się ocena ex nunc, czyli przez pryzmat całokształtu okoliczności z momentu rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie (zob. pod. ostatnio SA w Warszawie II w wyroku z 2018.02.20 AKa 427/17 LEX nr 2466236 i Jasiński W., w: Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie, wykonanie środka zabezpieczającego oraz niezasadne stosowanie środków przymusu po nowelizacji kodeksu postępowania karnego, Prok. i Pr. 2015/9/49-79). Zauważyć należy, za m.in. J. Waszczyńskim, w: Odszkodowanie za niesłuszne skazanie i bezzasadne aresztowanie w polskim procesie karnym, WP 1967 s. 54-55, iż wykonanie wszelkich kar orzeczonych przez sąd, które nie powinno nastąpić, zawsze stwarza podstawę do żądania odszkodowania (zadośćuczynienia).

Oceniając sytuację prawną J. Z. (1) w powyższej perspektywie należało dojść do wniosku, iż osadzenie wnioskodawcy po zarządzeniu wykonania wobec niego kary pozbawienia wolności i jej odbycie w okresie od 7.04.2011 r. do 18.08.2011r. z punktu widzenia ostatecznego rozstrzygnięcia okazało się niesłuszne. Podkreślić bowiem trzeba, iż finalnie, na mocy wyroku Sadu Okręgowego w szczecinie z dnia 22.12.2014r. okres próby związany z warunkowym zawieszeniem kary w sprawie II K 372/05 został skrócony do 3 lat, a utrzymana w mocy została kara pozbawienia wolności ze środkiem probacyjnym. Przyjąć zatem należy, odnosząc go do wyroku Sądu Okręgowego z dnia 26 czerwca 2006r. w sprawie IV KA 716/06, iż wtedy rozpoczęły swój bieg okres próby, a skazanie za czyny objęte wyrokiem w sprawie II K 372/05 uległoby zatarciu 26 grudnia 2009 roku, po upływie okresu próby i kolejnych 6 miesięcy (art. 76§1 kk). Wyrok w sprawie II K 122/09, który był podstawą do zarządzenia wykonania kary w sprawie II K 372/05 zapadł dopiero (prawomocnie) w dniu 10.09.2010r. (IV Ka 714/10), a więc już po dacie zatarcia skazania w sprawie II K 372/05, co nastąpiło 26 grudnia 2009r. Tak więc, oceniając z tej perspektywy (ex nunc) odbywanie kary przez wnioskodawcę w sprawie II K 372/05 nie sposób dojść do innego wniosku, niż przedstawiony wyżej.

Nie sposób pominąć tego, iż wobec wnioskodawcy w dniu 1 czerwca 2011 r. został wydany wyrok łączny w sprawie II K 193/11 (k. 373-4) obejmujący kary pozbawienia wolności orzeczone w sprawie II K 372/05 i II K 220/05, na mocy którego Sąd Rejonowy orzekł karę łączną roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności z połączenia kary 6 miesięcy w sprawie II K 372/05 (pierwotnie zawieszony, później zarządzonej – co opisano wyżej) i roku pozbawienia wolności w sprawie II K 220/05 częściowo odbytej, z której wnioskodawca był warunkowo zwolniony, a później odwołano mu warunkowe zwolnienie. Ale pamiętać też trzeba, iż w wyniku orzeczenia kasacyjnego w sprawie II K 372/05 wyrok

łączy stracił moc. Wprawdzie skazany odbył w całości karę roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności, ale, oceniając jego sytuację z dzisiejszej perspektywy, taki wyrok łączny w ogóle nie powinien zapaść, jako że kara pozbawienia wolności w sprawie II K 372/05 nie powinna być zarządzona i nie powinien, przede wszystkim i w pierwszej kolejności, odbywać kary w przywołanym wyroku. Dlatego też odbywanie kary w okresie 7.04.2011-18.08.2011r. powinno stanowić odniesienie do przyznanego zadośćuczynienia. Gdyby nawet przyjąć, za ową podstawę odbywanie kary z wyroku łącznego (który również nie powinien być wydany), to ustalając proporcje udziału w odbyciu kary sankcji z wyroku w sprawie II K 372/05 - 6 miesięcy do 16 miesięcy kary łącznej, co daje ułamkowy wskaźnik 0,375 z 485 dni, a więc 182 dni minus 50 dni za grzywnę, a więc ostatecznie odbycie 132 dni, a skazany domaga się o rekompensaty za 86 dni, to i tak odnoszenie się do odbycia kary łącznej nie wpływa na ocenę zasadności roszczenia J. Z..

Podnieść trzeba, iż również w sprawie II K 220/05, z której orzeczona kara wchodziła w skład kary łącznej, została uwzględniona kasacja oparta na podstawie tych samych przesłanek, co w sprawie II K 372/05. Dalej Sąd Apelacyjny nie dostrzega możliwości prawnych, z uwagi na wykonanie kary w sprawie II K 372/05 i przede wszystkim następujące wkrótce - 22 czerwca 2018r. zatarcie skazania w tej sprawie, przy wyznaczonym terminie rozprawy odwoławczej w sprawie II K 220/05 (IV Ka 1822/17 – notatka urzędowa k. 396), wydania nowego wyroku łącznego i ewentualnego zaliczenia na poczet kary w sprawie II K 220/05 tej odbytej w sprawie II K 372/05. Uznaje zatem, iż ziściły się przesłanki z art. 552§1 kpk w brzmieniu obowiązującym od 1.07.2015r. do 15.04.2016r. do zasądzenia zadośćuczynienia dochodzonego przez wnioskodawcę, bowiem doznał krzywdy, wynikłej z wykonania względem niego kary w sprawie II K 372/05, której, jak pokazano to wyżej, nie powinien być ponieść.

Odnośnie obowiązującego w omawianym okresie §4 art. 552 kpk i ewentualnego wzruszenia w trybie kasacji lub wznowienia postępowania zarządzenia wykonania kary w sprawie II K 372/05, do którego doszło na podstawie postanowienia z dnia 21.12.2010r., to Sąd Apelacyjny uznał, iż takowe orzeczenie Sądu Najwyższego w tej sprawie nie było konieczne, jako, że w trybie kasacji zakwestionowany został wyrok, w którym zawarto orzeczenie, o zarządzonej wcześniej i wykonanej, przed uwzględnieniem kasacji, karze pozbawienia wolności, a nowy wyrok zapadł z ponownym rozstrzygnięciem o warunkowym zawieszeniu wykonania kary, już po jej wykonaniu. Uchylenie postanowienia w takim układzie procesowym o zarządzeniu wykonania kary byłoby bezprzedmiotowe i nie wpłynęłoby na ocenę faktyczną i prawną sytuacji J. Z.. Takie postąpienie na podstawie §4 art. 552 kpk byłoby potrzebne, gdyby nie został zakwestionowany wyrok w trybie kasacji, natomiast owo (samo) zarządzenie wykonania kary byłoby niewątpliwie niesłuszne. Takie rozwiązanie ustawowe wychodziło bowiem naprzeciw stanowisku sygnalizowanemu wyżej o tym, iż skazanemu, wobec którego - w wyniku rewizji nadzwyczajnej (kasacji) - stwierdzono niesłuszność zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności, nie przysługuje na podstawie art. 487 par. 1 KPK (przyp. SA z 1969r.) od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien być odbyć (tak m.in. Uchwała Składu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 8 lutego 1996 r. I KZP 37/95 OSNKW 1996 nr 3-4, poz. 15 w uzasadnieniu której SN stwierdza wprost, iż: „W tym przypadku - w przeciwieństwie do niesłusznego skazania - nie został przecież skorygowany (uchylony lub zmieniony) prawomocny wyrok skazujący). Ponadto oczywistość niesłuszności odbywania kary 6 miesięcy pozbawienia wolności, z wyłączeniem 50 dni w sprawie II K 372/05, wynika wprost z treści wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie IV Ka 1492/14, na mocy którego ten sąd utrzymał w mocy zastosowany przez sąd pierwszej instancji środek probacyjny i skrócił okres próby do 3 lat, w sytuacji, gdy skazany odbył już orzeczoną wcześniej i zarządzoną karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Mając powyższe na względzie oraz stanowisko wnioskodawcy w zakresie żądania i jego podstawy faktycznej oraz prawnej, jak również treść art. 552§1 kpk i art. 445§2 kc Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na wydanie orzeczenia merytorycznego na podstawie art. 437§2 k.p.k..

Odnośnie wysokości zadośćuczynienia wskazać należy, że "zadośćuczynienie za doznaną krzywdę to odszkodowanie za szkodę niematerialną wynikłą z wykonania kary środka zabezpieczającego, tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, a stanowią ją negatywne przeżycia psychiczne wiążące się nie tylko z faktem pozbawienia wolności, ale również z tym, że osoba taka w okresie odbywania kary utraciła to, co nazywa się dobrym imieniem" (wyr. SN z 17.10.2007 r., WA 43/07, OSNwSK 2007, Nr 1, poz. 2246). W orzecznictwie podkreśla się, że dla wykładni pojęcia

"zadośćuczynienie", o jakim mowa w art. 552 KPK, miarodajne są przepisy prawa cywilnego materialnego, a zwłaszcza art. 445 § 2 KC, z którego wynika, że zadośćuczynienie winno być "odpowiednie". Wysokość zadośćuczynienia wyznaczają dwie granice. Z jednej strony, musi ono przedstawiać wartość ekonomicznie odczuwalną, z drugiej zaś powinno być utrzymane w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej. Zasada umiarkowanego, wyważonego i sprawiedliwego rozmiaru zadośćuczynienia łączyć należy z wysokością stopy życiowej społeczeństwa, gdyż zarówno ocena, czy jest ono realne, czy nie nadmierne, pozostawać musi w związku z poziomem życia (wyr. SA w Katowicach z 7.2.2008 r., II AKA 22/08, KZS 2008, Nr 7–8, poz. 105). Z drugiej strony zadośćuczynienie nie może mieć charakteru symbolicznego, ale powinno uwzględniać m.in. indywidualne cechy człowieka, którego niesłusznie pozbawiono wolności. Znaczenie dla określenia rozmiarów krzywdy i wysokości należnego zadośćuczynienia ma długość stosowania kary, środka zabezpieczającego lub środka przymusu, ich stopień dolegliwości oraz przeżycia natury moralnej z tego wynikające (uczucie przykrości, utrata dobrego imienia), konieczność poddania się rygorom związanym ze stosowaniem środka przymusu, jak również ewentualny ostracyzm środowiskowy (wyr. SA w Krakowie z 9.4.2008 r., II AKA 46/08, KZS 2008, Nr 6, poz. 48). Przyjąć należy, że "nawet krótkotrwałe bezprawne pozbawienie wolności człowieka wyrządza mu znaczną krzywdę. To że z oczywistych względów różnorodnie dolegliwości związane z pozbawieniem człowieka wolności zazwyczaj rosną wraz z wydłużaniem się jego czasu (ze względu na skutki osobiste, rodzinne, społeczne), nie może przesłaniać okoliczności, że – zwłaszcza w przypadku osób, które spotykają się z taką sytuacją po raz pierwszy – największy stres i naturalny lęk, czasem szok wywołują pierwsze godziny i dni więziennej izolacji, co winno znaleźć stosowne odzwierciedlenie w wysokości zasądzonego zadośćuczynienia" (wyr. SA w Katowicach z 16.11.2006 r., II AKA 359/06, KZS 2007, Nr 5, poz. 92). Zadośćuczynienie krzywdzie polega na przyznaniu odpowiedniej sumy pieniężnej. Pojęcie "sumy odpowiedniej", użyte w art. 445 i 448 KC ma wprawdzie charakter niedookreślony, tym niemniej w orzecznictwie wskazuje się kryteria, którymi należałoby kierować się przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, a mianowicie to, że musi ono mieć charakter kompensacyjny, a więc musi przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną, niebędącą jednak wartością nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy" (por. m.in. post. SN z 12.8.2008 r., V KK 45/08, OSNwSK 2008, Nr 1, poz. 1638; wyr. SN z 2.2.2007 r., IV KK 444/06, Prok. i Pr. – wkł. 2007, Nr 10, poz. 18; wyr. SN z 3.7.2007 r., II KK 321/06, KZS 2007, Nr 12, poz. 28; wyr. SN z 8.11.2006 r., II KK 64/06, OSNwSK 2006, Nr 1, poz. 2112; post. SN z 5.5.2005 r., V KK 413/04, OSNwSK 2005, Nr 1, poz. 928). Jak przyjmuje się, "z tego wynika, że "wartość odpowiednia" to wartość utrzymana w granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa" (por. m.in. wyr. SA w Lublinie z 5.5.2008 r., II AKA 83/08, KZS 2008, Nr 12, poz. 68). Indywidualny charakter zadośćuczynienia przesądza o tym, że "ostateczne ustalenia, jaka konkretna kwota jest "odpowiednia", z istoty swej należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, lecz nie może to być uznanie dowolne. Zawsze musi ono opierać się tak na całokształcie okoliczności sprawy, jak i na czytelnych kryteriach ocennych, rzetelnie wskazanych w treści uzasadnienia" (wyr. SA w Lublinie z 5.5.2008 r., II AKA 83/08, KZS 2008, Nr 12, poz. 68).

Mając na względzie powyższe przesłanki, a zwłaszcza intensywność negatywnych przeżyć wnioskodawcy związanych z 86 dniowym bezpodstawnym pozbawieniem wolności, jak również i pozostałe negatywne następstwa izolacji Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, iż rekompensata w wysokości 18 000 zł będzie do nich miarodajna. J. Z. (1) nie po raz pierwszy, a i ostatni w okresie brany pod uwagę odbywał karę pozbawienia wolności. Tak więc intensywność jego przykrych przeżyć należy uznać za umiarkowaną, a i co do utraty dobrego imienia, to owo dobro prawne nie zostało nadszarpnięte tak mocno jak u osoby pierwszy i ostatni raz odbywającej niesłuszną karę pozbawienia wolności. Skazany odbywał karę w warunkach „przeciętnych”. Jego sytuacja rodzinna, osobista nie intensyfikowała owych negatywnych doznań w takim stopniu jak np. u osób opuszczających rodzinę z małoletnimi dziećmi (skonfliktowany z żoną i synami), pozostawiającymi pracę zawodową (na emeryturze), ect. Uwzględnić należało to, iż u wnioskodawcy pogorszył się stan zdrowia, ale skoro J. Z. domaga się zadośćuczynienia za niesłuszną izolację trwającą 86 dni i mając na względzie rodzaj schorzeń, na jakie cierpiał, to i w tym czasie nie nastąpiły przecież tak istotne, niekorzystne zmiany w jego stanie zdrowia oraz sytuacji rodzinnej i majątkowej (utrata składników majątkowych), aby uzasadniały przyznanie wyższej rekompensaty. Zresztą wnioskodawca ograniczył swoje żądanie do zadośćuczynienia. Dodać trzeba, iż na wysokość przyznanego zadośćuczynienia miało wpływ i to, iż wnioskodawca na niego czekał wiele lat i nastąpiło po upływie 7 lat od nastąpienia szkody, po usilnych i wytrwałych staraniach. Ale przyznana J. Z. kwota,

wyższa od przyznawanych w innych przypadkach i znacznie przewyższająca 3-krotność przeciętnego wynagrodzenia w chwili orzekania i zbliżona 5-krotności takiegoż wynagrodzenia w trakcie odbywania kary, nie jest na pewno symboliczna, a jest adekwatna, odpowiednia do wszystkich ujemnych następstw niesłusznego pozbawienia wolności, uwzględnia ich indywidualny charakter, jak również nie jest zbyt wygórowana, gdy chodzi o jej zestawienie z przeciętną stopą życiową społeczeństwa. Biorąc pod uwagę poziom życia uprawnionego poprzedni, jak i obecny, na pewno ma charakter kompensacyjny i przedstawia odczuwalną wartość ekonomiczną dla J. Z. oraz obejmuje cały rozmiar krzywdy spowodowanej koniecznością odbycia kary i poddania się jej rygorom.

Dlatego też na podstawie przepisów wskazanych wyżej i wobec niewykazania przez wnioskodawcę innych negatywnych następstw Sąd Apelacyjny orzekł, jak w pkt I sentencji wyroku, utrzymując w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego co do oddalenia wniosku w pozostałej części, gdyż dochodzone zadośćuczynienie, ponad kwotę 18 000 zł, należało uznać za niezasadne.

Zgodnie z treścią art. 554§4 kpk postępowanie w przedmiocie odszkodowania wolne jest od kosztów sądowych. Z uwagi na to, że pełnomocnik wnioskodawcy świadczyła mu pomoc prawną z urzędu Sąd Apelacyjny przyznał jej wynagrodzenie w kwocie 177,12 zł z Vat na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U.2015.615 j.t.) oraz § 2, 3 i 4 i § 17 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2015.1801) uznając jednocześnie, iż zawilość sprawy, nakład pracy pełnomocnika, stopień przyczynienia się do jej wyjaśnienia nie uzasadniał przyznania opłaty w wyższej wysokości.

SSA Stanisław Kucharczyk SSA Andrzej Wiśniewski SSA Piotr Brodniak